

9.4.2019

Ylöjärven kaupunki

Lausunto Ylöjärven kaupungin valtuustoaloitteeseen lihan ja maitotuotteiden kulutuksen puolittamisesta v. 2025 mennessä

Viitteet:

- 1) Ylöjärven kaupunginhallitus 11.03.2019 § 91
- 2) Ylöjärven kaupunginvaltuusto 04.03.2019 § 30

Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy:n lausunto Ylöjärven kaupungin Vihreän valtuustoryhmän aloitteeseen lihan ja maitotuotteiden kulutuksen puolittamisesta v. 2025 mennessä

Ylöjärven kaupunginhallitus on pyytänyt Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy:ltä lausuntoa valtuustoaloitteesta. Vihreän valtuustoryhmän aloitteessa esitetään, että osana hiilineutraaliustavoitteita Ylöjärven kaupunki ottaa tavoitteekseen liha- ja maitotuotteiden kulutuksen puolittamisen vuoteen 2025 mennessä. Lisäksi esitetään, että valtuustolle tuotetaan myös konkreettinen suunnitelma, miten tavoite toteutetaan.

Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy:n elintarvikehankinnat ja voimassaolevat hankintasopimukset

Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy on Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Oriveden, Pirkkalan, Vesilahden ja Ylöjärven (Kehyskunnat) perustama ja näiden asukaslukujensa suhteessa omistama hankintalain tarkoittama yhteishankintayksikkö, joka toteuttaa omistajiensa tarvitsemia hankintapalveluita. Siten Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy mm. kilpailuttaa, tekee hankintapäätökset ja hallinnoi keskitetysti kehyskuntien yhteishankintoja, joista yksi on elintarvikehankinnat.

Nykyiset elintarvikkeiden hankintasopimukset (4 eri sopimusta) ovat voimassa 31.3.2021 saakka (leipomotuotteet; musta makkara) tai 31.5.2021 saakka (maitotaloustuotteet; lihat, valmisruoat, hedelmät, vihannekset, perunat, tukkutuotteet ja pakasteet). Valtuustoaloite vaikuttaisi toteutuessaan ennen kaikkea jälkimmäisiin, 31.5.2021 saakka voimassaoleviin maitotaloustuotteiden hankintasopimukseen, liha-, tukku-, tuoretuotteiden, pakasteiden yms. hankintasopimukseen sekä myös 31.3.2021 saakka voimassa olevaan musta makkaran hankintasopimukseen.

Elintarvikkeiden hankintasopimuksissa on huomioitu kaikkien seitsemän kehyskunnan tarve sellaisena kuin se on jokaisesta kunnasta hankinnan valmistelussa mukana olleiden ruokapalvelupäälliköiden kanssa kartoitettu tarjouskilpailun käynnistyessä joulukuussa 2015, hankintasäännösten mahdollistamalla tavalla mukaan lukien kuntien tarpeet sopimuskautena arvioitune tuotteiden käyttömäärineen. Siten jokaisessa kehyskunnassa elintarvikkeita tilaavilla on tällä hetkellä käytössään huomattavan laaja ja kattava valikoima elintarvikkeita, joista he voivat tilata parhaiten tarpeisiin soveltuvat tuotteet huomioiden, miten kunnan ruokapalvelu on tilaajiaan ohjeistanut.

Elintarvikkeiden hankintasopimukset sitovat kuntia siten, että kunnat ovat velvoitettuja käyttämään kyseisiä sopimuksia ja tilaamaan niistä tarpeisiinsa sopivat kilpailutetut tuotteet. Sopimustuotteet esimerkiksi täyttävät valtion ravitsemusneuvottelukunnan määrittelemät kulloinkin voimassa olevat suomalaiset ravitsemussuosituksukset. Hankintasopimuksissa ei kuitenkaan ole asetettu tarkempia sitovia tilausmääriä yksittäisille elintarvikkeille, vaan määrät voivat vaihdella tilaajien tarpeiden mukaan. Hankintasopimuksissa ei

9.4.2019

myöskään ole määritelty, miten tilaajat suorittavat valintansa esimerkiksi liha- tai kasvituotteiden välillä, vaan kysymys on siitä, miten kunta (kunnan ruokapalvelu) tilaajiaan ohjeistaa valitsemaan. Selvää on, että kunnan ruokapalvelujen asiantuntemuksen ja näkemyksen mukaisesti tilaajat valitsevat käyttämänsä tuotteet niin että myös tarjottavat ateriat ovat ravitsemussuositusten yms. vaatimusten mukaisia.

Todettakoon myös, että kehyskunnilla on käytössään pääosin yhteinen ruokalista sekä reseptiikka ja sen kehittäminen, mikä mahdollistaa tarkoituksenmukaisimpien elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineiden tilaamisen kaikissa kunnissa. Siten tärkeää on, että elintarvikesopimukset edelleen mahdollistavat tämän mukaisen toiminnan sopimuskaudella.

Kun kuitenkin jo tarjouskilpailussa oli määritelty arvioidut tilausmäärät elintarvikkeille tuotekohtaisesti, sopimustoimittajat ovat tarjouksensa hinnoitelleet ja tarjonneet tuotteensa näiden arvioiden perusteella. Siten jos kuntien tilaamat määrät sopimuskaudella suuresti poikkeaisivat arvioiduista määristä joko ylös tai alaspäin, eivät tuotteiden sopimushinnatkaan välttämättä olisi enää edullisia kunnille tai hinnoittelultaan tarkoituksenmukaisia sopimustoimittajallekaan. Esimerkiksi jos kesken nykyisen sopimuskauden liha- ja maitotuotteiden tilausmäärät putoaisivat merkittävästi (esim. kokonaismuutos yli 10 %), se lähes varmuudella aiheuttaisi ainakin sopimustoimittajilta hintaneuvotteluja ja hinnankorotusesityksiä, jotka oletettavasti olisivat merkityksellisiä. Toki on huomioitava, että toimittaja ei yksipuolisesti voi nostaa sopimushintoja, vaan mahdollinen hinnantarkastus vaatii aina Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy:n hyväksynnän.

Koska elintarvikesopimukset on kilpailutettu ja niiden sopimukset laadittu tarjouskilpailulla saavutettujen ehtojen mukaisesti yhdenmukaisina kaikille kehyskunnille, yhdenkin kunnan osalta tässä tilanteessa tehtävä merkittävä muutos saattaisi vaikuttaa haitallisesti myös muiden kuntien sopimusehtoihin. Asiaa on myös käsiteltävä hankintalain näkökulmasta siten, että mahdollista muutosta hankintasopimukseen sopimuskauden aikana arvioidaan hankintalain 136 § mukaisesti, jottei kyseessä ole lainkohdassa kuvattu olennainen sopimusmuutos, joka on kielletty. Ylöjärven aloitteen arvioinnissa on myös syytä huomioida KuHan ja kehyskuntien hankintatoimen kokonaisuuden näkökulma ja se että myös muissa kehyskunnissa saattaisi olla tai tulla esille vastaavia valtuustoaloitteita kuin Ylöjärvellä.

Siten nykyisten elintarvikesopimusten voimassaolokaudella (31.5.2021 saakka) olisi sopimusten näkökulmasta mahdollista vähentää liha- ja maitotuotteiden kulutusta, jos se olisi yhden kunnan tarve, kunhan se ei johda kokonaisuutena olennaiseen sopimusmuutokseen eikä muutoksesta aiheudu ainakaan merkityksellistä haittaa muille kehyskunnille hinnankorotusten tai heikentyvien muiden sopimusehtojen muodossa.

Elintarvikehankinnan seuraavan, v. 2021 alkavan sopimuskauden valmistelu

Julkisissa hankinnoissa voidaan asettaa esimerkiksi tiettyjä ympäristöön ja eläinten hyvinvointiin sekä terveyteen liittyviä vaatimuksia ja tavoitteita, joilla pyritään vaikuttamaan ilmastotoimiin ja osaltaan mahdollisesti edistämään uusien ratkaisujen kehittämistä sekä luomaan uusia markkinoita. Elintarvikkeet ovat yksi tuoteryhmä, jolla voi olla merkittävästi vaikutusta ympäristöön.

Nykyiset elintarvikesopimukset päättyvät siis joko 31.3.2021 tai 31.5.2021. Syksyllä 2020 kun uuden sopimuskauden kilpailutusta aletaan valmistella, siinä voidaan ja myös on huomioitava jokaisen kehyskunnan tarve tulevalla sopimuskaudella. Siten silloin on ehdottomasti jokaisen kunnan arvioiduissa tuotteiden käyttömäärissä kuten myös tuotemäärityksissä ja tuotteiden/tuoteryhmien osakokonaisuuksissa, sopimustoimittajien määrän valinnassa jne. huomioitava kuntien tulevat tarpeet uutena sopimuskautena, mahdollisimman realistisina.

9.4.2019

Jos esimerkiksi Ylöjärvellä tai missä tahansa kehyskunnista olisi tehty päätöksiä lihan ja maitotuotteiden kulutuksen muuttamisesta, ne olisi huomioitava tulevassa kilpailutuksessa. KuHan näkökulmasta tämä tapahtuu aivan normaalina yhteishankinnan prosessina hankinnan valmistelussa, jolloin elintarvikehankinnan kehyskuntien kaikista ruokapalvelupäälliköistä koostuva asiantuntijaryhmä selvittää ja tuo esiin oman kuntansa mahdolliset tarpeet. Siten esimerkiksi Ylöjärven osalta sen hetkinen tieto kaupungin tarpeista, mahdollisista strategisista linjauksista elintarvikkeissa saadaan uuteen kilpailutukseen Ylöjärven ruokapalvelupäällikön kautta. KuHan yhteishankinnoissa omistajakuntien mahdolliset erityiset tarpeet huomioidaan aina hankintakohtaisesti arvioiden, tarkoituksenmukaisimmalla tavalla.

Hankintasopimuksilla ja niiden ehdoilla, tarjouskilpailussa määritetyillä sopimuskauden toteutuman perusteella laukeavilla bonuksilla ja sanktioilla voitaisiin myös erityisesti pyrkiä vaikuttamaan ja ohjaamaan sekä sopimustoimittajan toimintaa että tilaajien ostokäyttäytymistä. Elintarvikehankinnan luonne huomioiden tarkoituksenmukaisinta on aivan normaalisti yhteishankinnan prosessin mukaan hankinnan valmistelussa asiantuntijaryhmän jäsenten (kuntien ruokapalvelupäälliköt) kanssa kartoittaa jokaisen kunnan tarpeet ja siten huomioida ne tuotteiden ja niiden käyttömäärien arvioissa. Tällöin kuntien mahdolliset uuden sopimuskauden kulutustarpeiden muutokset saadaan huomioitua hankinnan ehdoissa ja kuntien tilaajat saavat edelleen tarpeidensa mukaiset kilpailutetut tuotteet edullisimmin tilattavakseen uudellakin sopimuskaudella.

Yhteenveto

Voimassaolevat ja kehyskuntia sitovat elintarvikesopimukset päättyvät joko 31.3.2021 tai 31.5.2021. Näistä sopimuksista kunnat tilaavat parhaiten tarpeisiinsa soveltuvat tuotteet huomioiden, miten kunnan ruokapalvelu tilaajaan ohjeistaa. Kuitenkin, jos tuotekohtaiset tilausmäärät kokonaisuutena kovin suuresti sopimuskaudella poikkeaisivat alaspäin kilpailutuksessa arvioituista, se johtaisi todennäköisesti hinnankorotusesityksiin eivätkä tuotteiden sopimushinnat välttämättä olisi enää edullisia tilaajille. Sen sijaan suhteellisen vähäisillä tilausmäärien poikkeamilla ei pitäisi olla juurikaan vaikutusta asiaan.

Kun syksyllä 2020 aloitetaan elintarvikkeiden uuden sopimuskauden kilpailutuksen valmistelu, selvitetään yhteishankinnan normaalin prosessin mukaisesti jokaisen kehyskunnan tarve tulevalla sopimuskaudella. Ylöjärven kuten myös muiden kehyskuntien uuden sopimuskauden tarpeet käsitellään elintarvikehankinnan asiantuntijaryhmän, kehyskuntien ruokapalvelupäälliköiden kanssa. Tällöin hankinnan suunnittelussa on käytettävissä mahdollisimman tarkka tieto uuden sopimuskauden kuntakohtaisista tarpeista, kuten esimerkiksi mahdollisista elintarvikkeista koskevista strategisista linjauksista, tuotteille asetettavista vaatimuksista ja tilausmääristä sekä tilausmäärien arvioidusta kehityksestä sopimuskaudella. Edellä mainitut seikat yhdistettynä huolelliseen markkinakartoitukseen pitäisi saada myös seuraavalle sopimuskaudelle kehyskunnille elintarvikkeiden hankintasopimukset kilpailutettua niiden tarpeiden mukaisesti, tarkoituksenmukaisesti ja edullisesti.

Pirkkalassa 9. huhtikuuta 2019

Petri Mäkinen
Toimitusjohtaja
Kuntien Hankintapalvelut KuHa Oy